

פרשת השבוע עפ"י ה"פרי צדיק"

פרשת אמור

1

[א] אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם. בתנחומא (פרשה זו א') אמירה שתי פעמים משל למה הדבר דומה לטבח וכו' אמר המלך גוזר אני עליך שלא תראה את המת וכו' מפני שאתה יוצא ונכנס וכו' שלא תטמא את הפלטרין שלי כך גזר הקב"ה על הכהנים הנכנסים לבית המקדש שלא יטמאו למת, ולפי טעם זה לא היה צריך להיות איסור טומאת כהנים רק בזמן שבת המקדש קיים שנכנסין לעבוד עבודה ולא בזמן הזה, וגם איך יטמא הכהן את בית המקדש אם בימי טומאתו הא אסור לבוא למקדש ולא דוקא כהן הא כל ישראל מזהרין על זה, ולכשיטהר מותר לבוא ומה בכך שהוא רגיל לבוא לבית המקדש כשיטמא לא יבוא הוא ויקריב אחר ובלאו הכי היו חלוקים לעשרים וארבעה משמורים ולששה בתי אבות וכל אחד מקריב רק ביומו ולא היה בא לבית המקדש ולמה אינו יכול לטמא אז והרי לא יטמא את הפלטרין, וגם מה זה תשובה על מה שנאמר לשון אמירה שתי פעמים.

א. (פרש"י) אמור אל הכהנים - אמור

2

נראה שאמר לרבנות שאיסור טומאת מת שהוא מטעם שנכנס לבית המקדש וכמו שאמרו בתנחומא והיה ראוי להיות רק בזמן שבת המקדש קיים, מכל מקום על ידי היראה שנתירא אהרן זכה לזה שיהיה נוהג לבניו ולבני בניו לעולם. והענין הוא על פי מה שמוכא בזה"ק (בהקדמה ה'): ומקדשי תיראו דא שבת דמעלי שבתא דאיהו יראה ושריא בה יראה והיינו דמדת מלכות כנסת ישראל כנגד שם אדוני שמורה על יראה כמו שנאמר (מלאכי א', ו') ואם אדונים אני איה מוראי וכמו שאמרו (קידושין ל"ב): מלך שתהא אימתו עליך, ואמרו (שיר השירים רבה ה', ב') מנין שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר (תהלים ע"ג, כ"ו) צור לבבי וחלקי אלהים לעולם, והוא הנאמר (במדבר ל"ה, ל"ד) אני ה' השוכן בתוך בני ישראל, שבלב הוא משכן הקדושה וזהו ומקדשי תיראו. ואהרן הכהן דכתיב ואתנם לו מורא וייראני זכה על ידי היראה שה' יתברך שוכן תמיד בלבו והוא תמיד במקדש. ולכן נאסר לו ולבניו עד סוף כל הדורות טומאת המת אף בזמן הזה, שהם תמיד כמו במקדש.

3 וזהו אמור אל הכהנים וגו' ואמרת אליהם שאף שיש להם קדושה זו צריך משה רבינו ע"ה להכניס בהם קדושה זו, וכמו בקידוש בכורות דאף דבכור קדוש מאליו מכל מקום מצוה להקדישו כמו שאמרו בערכין (כ"ט). וכתיב (שמות י"ג, ב') וידבר ה' אל משה קדש לי כל בכור שמשוה רבינו הוצרך להכניס הקדושה בבכורות, כן קדושת הכהנים שיהיו תמיד כמו שהם בבית המקדש וזאת הקדושה הוצרך משה רבינו ע"ה להכניס בהם. ועל זה נאמר אמור אל הכהנים וגו' ואמרת אליהם אמירה בלחישא כמ"ש בזה"ק (פרשה זו פ"ח): להכניס בהם הקדושה שיהיה נוהג פרשה זו לדורות אף בזמן שאין בית המקדש קיים, וזה שהביא המשל הזה שהאיסור הוא מפני שנכנסין למקדש ומכל מקום איסורו נוהג לעולם אף בזמן שאין בית המקדש קיים, ועל כרחך מפני שהם תמיד כמו נכנסים למקדש וכאמור, ולכן נאמר שתי פעמים אמירה שהוצרך משה רבינו ע"ה להכניס בהם הקדושה, ובשבת כל ישראל נקראים יראי שמי (תענית ה'): וכל ישראל כמו כהנים שהם במקדש תמיד וכמ"ש בזה"ק (הנזיר) ומקדשי תיראו דא שבת דמעלי שבתא דאיהו יראה וכו' ושבת בזמן כמו מקדש במקום, רק כיון שאינו רק בשבת ולא לעולם לא נאסר להם טומאת מת אף בשבת, דכן במקדש גם כן יש לפי שעה שנכנס ישראל למקדש, ורק כהנים מפני שהם תמיד כמו שהם במקדש דכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד לכן אין הפרשה הזו זזה מהם לעולם, וישראל בשבת הם ככהנים, שהם פנוים אז רק לתורה וכמו שנאמר להם במתן תורה (שמות י"ט, ו') ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' וכמו שיהיה לעתיד ואתם כהני ה' תקראו שיהיו פנוים אז רק לתורה ועמדו זרים ורעו וגו' ועל זה נאמר ומקדשי תיראו:

אך הענין על פי מה שאמרו במדרש רבה (פרשה זו כ"ו, ו') וכן הוא במדרש תהלים (מזמור י"ט) על הפסוק (תהלים י"ט, י') יראת ה' טהורה עומדת לעד מיראה שנתירא אהרן מלפני הקב"ה כמו שנאמר (מלאכי ב', ה') ואתנם לו מורא וייראני (וכמו שנדרש בויקרא רבה ג', ו') זכה וניתנה לו הפרשה זו שאינה זזה ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות ואיזו זו פרשת המת וכו' והיינו דשאר מצוות אינם נוהגין ככהנים רק בזמן שבת המקדש קיים וטומאת כהנים נוהג לדורות בכל זמן, וצריך להבין הא גם איסור גרושה וזונה גם כן נוהג לדורות לעולם, אך

ב. (פרש"י) אמור אל הכהנים - אמור

5

4 [ה] שבת הוא לה' בכל מושבותיכם. והקשו בגמרא (קידושין ל"ז): מושב דכתב רחמנא גבי שבת למה לי וכו' דכיון שהוא חובת הגוף ודאי דנוהג אף בחוץ לארץ. ואפשר דהנהגה החגים נקראים מועדי ה' כמו המשכן שנקרא אוהל מועד אשר אועד לכם שמה וזה קדושת המקום. ובזמן כיום טוב הוא גם כן מועד שהוא סעודתא דקודשא בריך הוא ושכינתיה, מה שאין כן שבת נקרא שבתות ה' שה' יתברך שבת ונח בו. ולכן בשלש רגלים המצוה לעלות ולראות לפני ה', דשם יכולים להרגיש קדושת המועדות, ויום הכפורים גם כן כתיב ביה (ויקרא ט"ז, ל') כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' לפני ה' תטהרו שהישראל לפני ה'. וראש

6 השנה נקרא יום הזכרון ואיתא בגמרא (ראש השנה כ"ג). כיון דלזכרון הוא ככפנים דמי, ואחר שנצטוו ישראל להכניס קדושה ליום השבת דכתיב ביה גם כן מקרא קודש (כמו שנבאר לעיל) ונדרש במדרש (במדבר רבה י', א') ותנא דבי אליהו פרק כ"ו) במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה וכו' היה סלקא דעתך שנצרך גם כן להרגשת הקדושה להיות דוקא לפני ה' במקום השראת השכינה כמו במועדים וחגים, ועל זה אמר הכתוב שבת הוא לה' בכל מושבותיכם אפילו בחוץ לארץ וכמו שאמרו (שבת ק"ח). כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים וכו' והאכלתיך נחלת יעקב וכו' שכתוב בו ופרצת ימה וקדמה וגו', ובמדרש (בראשית רבה י"א, ד') יעקב שכתוב בו שמירת שבת וכו' ירש את העולם

7 שלא במדה וכו' שבכל מקום שהלך הלך עמו קדושת ארץ ישראל (ונתבאר קדושים מאמר י') ובשבת פריסת סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים שבכל מקום שיש ישראל יש בו קדושת ירושלים וקדושת המקדש סוכת שלום, דמשחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד (ברכות ה'). ובשבת כל אחד מישראל בארבע אמות של הלכה שמקיים כל היום מצות שמירת שבת בשביתת המלאכה והוא ארבע אמות של הלכה שמקיים הדבר הלכה. ואצלו השראת הקדושה כמו במקדש בכל מושבותיכם:

[ד] ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת וגו'. בכל המקומות שזכר שבת נזכרו מקודם ששת ימי המעשה לבד ממקום שנאמר שבתותי דהיינו שבתות ה' והוא כמו שאמרנו שכפי קדושת ימי המעשה כן קדושת שבת, והנה בדברות הראשונות כתיב (שמות כ', ט') ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת וגו' והיינו בדברות ראשונות כתיב זכור ואיתא בזוה"ק (ח"ב צ"ב:) אתר דלית ביה שכחה וכו' ואז בא המצוה נחו ביה כי היכי דנחי ביה אנא (תנחומא בראשית ב' משאילחות) כמו שנאמר (שמות כ', י"א) כי ששת ימים עשה וגו' וינה ביום השביעי על כן ברוך וגו' והיינו והלכת בדרכיו וזה שאמרנו במכילתא (יתרו בחודש ז') זכור מלפניו שעל ידי ימי המעשה יכניסו קדושה לשבת, וכמו בשבת של ה' יתברך שהיה ימי המעשה מקודם ואחר כך הנייחא בשבת. ומשום הכי כתיב ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שכל מה שיעשה יהיה בו קדושה מכוון לשם שמים. דכיון שבדיבור אנכי נתקע תלמוד תורה בלבם ובדיבור לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (שיר השירים רבה א', ט"ו) ובדברות אחרונות כתיב גם כן כלשון הזה אך שם נאמר שמור ואיתא במכילתא שמור לאחריו. והיינו אחר הקלוקל ניתן להם השבת שיתקן ימי המעשה הבאים אחריו שיהיו בקדושה. וכמו באדם הראשון שניתן לו השבת ואחר כך ימי המעשה שעל ידי השבת יתקן ימי המעשה. וכמו שאמרנו בגמרא (שבת ט"ו:) מר סבר כבריייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון. ומכל מקום אחר השבת כתיב גם כן תעבוד ועשית כל מלאכתך שיהיה כל מלאכת עולם הזה בקדושה במכוון לשם שמים, והיינו בימי המעשה שאחר השבת על ידי השמור דלאחריו.

ובפרשת משפטים כתיב (שמות כ"ג, י"ב) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות. ושם מדבר משנת השמיטה שאז פנוים כל השנה לתורה ועבודה שמהאי טעמא הוה אמינא שלא יוצטרך כלל שבת וקמשמע לן שלא תעקור שבת בראשית ממקומה כמו שאמרנו במכילתא (משפטים כ') והיינו דאף תלמידי חכמים דדמיין לשבתות וימים טובים (רעיא מהימנא ח"ג כ"ט:) מכל מקום צריכים לשבת שבו זוכין לקדושה יתירה, ומשום הכי נאמר מקודם ששת ימים תעשה מעשיך והיינו מעשים שהיה בהיתר

המותרין בשמיטה ואז הכל בקדושה ובפרשת כי תשא ופרשת ויקהל דכתיב ששת ימים יעשה מלאכה וכן ששת ימים תעשה מלאכה, דשם נצטוו על מלאכת המשכן והיה כל מעשה ימי המעשה מלאכת המשכן בקדושה, ונכתב יעשה תעשה על פי מה שאמרנו במדרש (שיר השירים רבה א', ה') והבית בהבנותו מאליו היה נבנה, וכן כתב בזוה"ק (ח"ב רכ"ב:) במלאכת המשכן איהי אשתלימת מגרמה וכו' דכתיב (שמות ל"ט, ל"ב) ותכל כל עבודת וגו', אך כאן למה כתיב ששת ימים תעשה מלאכה ומדבר לדורות.

אך הוא הקדמה למה שנאמר אחרי זה שבת הוא לה' בכל מושבותיכם ובגמרא (קידושין ל"ז:) הקשה מושב דכתב רחמנא גבי שבת למה לי, סלקא דעתך אמינא הואיל ובענינא דמועדות כתיבי תיבעי קידוש כי מועדות, ולפי מה שכתב בפירוש רש"י בקיצור אין לו פירוש לכאורה, האיך סלקא דעתך דתיבעי קידוש כיון שאינו תלוי בחודש, אך דרשה זו איתא גם כן בגמרא (בבא בתרא קכ"א.) מפסוק אחר מועדי ה' צריכין קידוש בית דין שבת בראשית אין צריכה קידוש בית דין ושם פירש רשב"ם דקידוש המועדים הוא מה שראש בית דין אומר בראש חודש מקודש ונפקא ליה מדכתיב (ויקרא כ"ג, ב') מקראי קודש, והמכוון כמו שאמרנו כמה פעמים שמטעם זה נקרא ראש חודש ולא תחילת חודש מפני שהוא ראש של החודש וכו' כלול כל הקדושה שיהיה בחודש זה, דבתר רישא גופא אזיל (עירובין מ"א.) והיינו דכתיב מקראי קודש דהראש בית דין אומר בראש חודש מקודש ועל ידי זה נקרא הקדושה להמועד שיהיה בחודש זה, וממילא נפקא ליה דבכל ראש חודש צריך לקדש אף בחודש שאין מועד. דבאמת גם ראש חודש איקרי מועד (פסחים ע"ז.) ובתורה לא מצינו ונלמד מכתובים, ועיקר הקידוש הוא לחודשים שיש בהם מועדות. וסלקא דעתך אמינא דגם שבת תיבעי קידוש בית דין שיצטרך ראש בית דין לקדש אחד בשבת כדי שיהיה שביעי שלו שבת. וזה היה סלקא דעתך משום דגם בשבת כתיב שבתון מקרא קודש. וזה היה גם כן כוונת רש"י רק קיצר כדרכו.

ועל זה בא הכתוב למעט מדכתיב שבת הוא לה' בכל מושבותיכם אפילו במקום שאין בית דין היא שבת לה' שנתקדש בששת ימי בראשית, אבל מכל מקום על כל פנים כל אחד מישראל צריך לקדשו מאחד בשבת שהרי כתיב בו מקרא קודש, ועל זה נאמר ששת ימים תעשה מלאכה והיינו שמעשה ימי המעשה יהיו בקדושה ויהיו בכלל מעשה ידיהם של צדיקים שנקראו מעשה ידיו של הקב"ה וכמו שאמרנו (כתובות ה') דמקודם קרי מעשה צדיקים מה שנאמר (שמות ט"ו, י"ז) מקדש ה' כווננו ידך, ושם נייחא דקאי אמקדש שנעשה על ידי ה' יתברך וכמו שנאמר והבית בהבנותו וכאמור. אך אחר כך ומעשה ידיו מגיד הרקיע הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד וכו' ומכל מקום נקרא מעשה ידיו, אך כמו שאמרנו כמה פעמים דכתיב (דברים ל', י"ב) בפיך ובלבבך לעשותו, ולא כתיב במעשיך, הוא מפני שעיקר השתדלות האדם בפיך ובלבבך, אבל גמר המעשה הוא על ידי ה' יתברך ומשום הכי כתיב לעשותו, וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב שם) וכן בכל עבידתא דאיהי קדישא איהי אשתלימת מגרמה וכמו שנאמר (דברים י', י"ב) מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה, ובזוה"ק (ח"ג ק"ס.) קודשא בריך הוא לא בעי מינן רק ליבא, אבל השלמת המעשה הוא מה' יתברך, וזה שנאמר ששת ימים תעשה מלאכה והיינו שיהיה מעשה ידיהם של צדיקים שיהיה המכוון לשם שמים לקבוע עתים לתורה ולגדל בניו לתלמוד תורה שאז נעשה הכל מעשה המצוה וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (הלכות דעות פרק ג' הלכה ג') וזה נקרא מעשה ידיו של הקב"ה שנעשה מאליו וכאמור. ועל ידי זה תזכו לקרוא הקדושה לשבת כפי ההכנה מצדו בששת ימי המעשה וזהו שבת הוא לה' בכל מושבותיכם שיוכל כל אחד לקדש השבת מחד בשבת לשביך: